

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ע"פ פסוק ויאלץ תש"ע ז' אליון 200
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482
ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: סגולה לכפרת עוונות לערב ראש השנה

אמנון ממגנצא כפי שמסופר עליו (הסיפור מובא ב"אור זרוע", ר' יצחק בן משה מווינה, הלכות ראש השנה, סימן רע"ב).

רבי אמנון מתואר כגדול הדור, עשיר ומיוחס, יפה תואר ויפה מראה, ואף מקורב למלכות. השרים וההגמון מבקשים להדיחו להמיר את דתו. הם חוזרים ומדברים על ליבו, ואילו הוא מתעקש ומסרב. אבל פעם אחת חזקו עליו דבריהם, וכדי לדחותם הבטיח להם להיוועץ ולעייין בדבר ולהשיבם בתוך שלושה ימים. כאן מתרחש מעבר רב משמעות: רבי אמנון אמנם לא העלה כלל על דעתו לקבל את הצעתם, הוא רק רצה להשתחרר מן הלחץ שהופעל עליו, אבל על-פי אמת המידה הדתית המחמירה שלו עצמו, כבר בכך היה משום חטא חמור כלפי שמים, חטא המחייב קורבן כפרה.

רבי אמנון חש רגשי אשמה על שיצא מפיו לשון של ספק כאשר נדרש להתנצר; כאילו היה ספק בלבו אם להשתמד או להמשיך להיות נאמן לאלקי ישראל. הוא מתאבל ואינו מקבל נחמה, וביום השלישי, כאשר שליחי ההגמון באים לבקש את תשובתו, הוא מסרב ללכת אתם. בעל כורחו הוא נלקח אל בית ההגמון, וכשהוא נדרש להסביר את סירובו, הוא מודה כי חטא חטא כבד, אך לא להגמון כי אם לאלקיו. לפיכך, אומר רבי אמנון, תיכרת לשוננו, שדיברה כזבים. לא-כי, גוזר ההגמון, לשוננו דיברה אמת דווקא, אך רגליו, שסירבו לבוא במועד שסוכם עליו, ושאר איברי גופו הם שיקוצצו. פרקי אצבעות ידיו ורגליו נקצצו, והוא עדיין עומד בסירובו להשתמד.

לפנינו מעשה כמעשה עקידת יצחק. על כל פרק ופרק שנקצץ נשאל רבי אמנון אם יאבה עתה להמיר את דתו, ואילו הוא בוחר וחוזר על בחירתו זו שוב ושוב ומקדש שם שמים על כל איבר מקוצץ, כמקריב קורבן לגבוה. לבסוף הוא נישא קצוץ-איברים לביתו וכל פרקי אצבעותיו מונחים לצדו; הוא משלים את הקורבן כדין בציווי שהוא מצווה: לזרות מלח על איבריו המקוצצים. קרב המועד לתפילת ראש השנה, ורבי אמנון מגיע עם כל פרקי אצבעותיו לבית הכנסת. כאשר הגיע הזמן לומר "קדושה" הוא משלים את מעשה קידוש השם שלו בקרב עדתו: הוא מצדיק עליו את הדין בלב שלם, מקבל ברצון את כל המכאובים, טוען לקידוש שמו יתברך על מלכותו ולייחודו, ופותח בפיוט: "וּנְתַנָּה תּוֹקֵף קְדוּשַׁת הַיּוֹם כִּי הוּא נוֹרָא וְאִיוֹם..." מתוך התרגשות עד דמעות, ולבו מלא מורא וחרדת קודש. ומשנדם קולו נדמו גם פעימות ליבו.

כותב הרה"ק רבי חיים פאלאג'י זצוק"ל בספרו מועד לכל חי (פרק י"ב סעיף ב') בשם המקובל האלוקי רבי דוד שרירו זצוק"ל: שיזהר האדם לקרוא בערב ראש השנה בחומש פסוקים מתחילת פרשת כי תבוא עד "והגר אשר בקרבך (דברים כ"ו, א' – א"). וכל הקורא פרשה זו הקב"ה מעביר כרוז ברקיע ואומר: גיביתי מאדם זה כל החובות, ומוחל על חטאותיו. ע"כ.

ונראה לתת טעם לסגולה זו, כי הפסוק האחרון המסיים הפרשה הוא: "וְשִׁמַּחְתָּ בְּכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר יֵתֵן לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ וּלְבִיִּתְךָ אֶתָּה וְהַלְלוּ וְהִגַּדְתָּ אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ"

והיינו, שהאדם מעיד ואומר שהוא שמח ומקבלל באהבה על כל מה שהיה עמו.

ומספר המדרש (איכ"ר א נב): מעשה במרים בת בייתוס נחתום (היתה אשה עשירה וענוגה) שנשבית ופדאוה בעכו, זבנין לה חלוק א' אזלת למישטפיה בימא אתא גלא ונסביה, זבנין לה אוחרין, אזלת למישטפיה בימא, ואתא גלא ונסביה, בעון עוד למיזבן לה אוחרין, אמרה להון הניחו לו לגבאי שגיבה את חובו, כיון שצידיקה עליה את הדין רמז הקב"ה לים והוציא כליה.

והיינו, אותה מרים בת בייתוס נפלה בשבי, וכשפדו אותה היהודים שחררו אותה השבאים ללא בגדים, כדי להשפילה. מיד הפודים נתנו לה בגד אחד והיא הלכה וניקתה אותו בים, אלא שלפתע בא גל ולנטל עמו את הבגד והיא נשארה שוב ללא בגדים. מיד אדם אחר נתן לה את בגדו, היא שוב שטפה אותו במי הים, אלא שלפתע שוב בא גל גדול ונטל עמו את הבגד. כשבא אדם שלישי לתרום לה את בגדו, היא סירבה לקבל ואמרה: "הניחו לו לגבאי שגיבה את חובו", קיבלה עליה את הדין באהבה, ומיד באומרה משפט זה בא הים והחזיר לה את כל בגדיה.

והיינו, על ידי קבלת הדין באהבה די בזה למתק את הדינים וכפי שאנו מסיימים את הוידוי: "ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית ואנחנו הרשענו".

ממילא כשאומר את הפסוק: "וְשִׁמַּחְתָּ בְּכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר יֵתֵן לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ וּלְבִיִּתְךָ אֶתָּה וְהַלְלוּ וְהִגַּדְתָּ אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ" מראה בזה שהוא שמח במה שבורא עלם העניק לו במשך השנה, מודה הוא לבורא עולם על כל הטוב שגמל עמו במשך שנת תשע"ז, הרי שבאמירה זו ממתק את הדינים ויושפע עליו שנה טובה ומבורכת.

אחת מהתפילות המרגשות של ראש השנה ויום הכיפורים היא תפילת "ונתנה תוקף קדושת היום" אשר חיברה רבי

במוצאי היום הקדוש הופיע הנפטר בחלומו של רבי קלונימוס בן רבי משולם, ושטח את בקשתו: להכליל את שירו "ונתנה תוקף" בתפילות ראש השנה ויום הכיפורים, "להיות לו לעד ולזיכרון טוב לכל ישראל". ומאז, "ונתנה תוקף" היא יצירה נוראת-הוד, המרעידה ומרטיטה לבבות רבים בתפילת ראש השנה, הוא "יום הדין" הגדול והנורא.

אלא שיש לעיין בלשון של "ונתנה תוקף" ששם אומרים: "ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון. ויאמרו הנה יום הדין. לפקד על צבא מרום בדין. כי לא יזכו בעיניך בדין".

וצריך להבין מה יש למלאכים להיחפז ולפחד הרי עיקר הדין ביום ראש השנה הוא על "באי עולם" ולא על המלאכים? כמו כן מהי הכפילות "ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון"?

ונראה לפרש על פי דברי המשנה באבות (פ"ד מ"א): "רבי אילעזר בן יעקב אומר, העושה מצוה אחת, קונה לו פרקליט אחד. והעובר עברה אחת, קונה לו קטיגור אחד".

ולפי זה יש לומר, שהמילים הראשונות "ומלאכים יחפזון" מתפרש על המלאכים שנבראו על ידי קיום המצוות שעשינו, אלא שלא תמיד העושה את המצוה עושה אותה בשלמות, וממילא המלאכים הנוצרים ממנה אינם שלמים, לזה חסר ידיים ולזה רגליים כי האדם לא מיהר בעשיית המצוה, מלאכים - פרקליטים אלו מופעים ביום הדין לסנגר על ישראל, אבל הם יודעים שהופעתם לא תסנגר הרבה על עושיהם, ולכן ומלאכים יחפזון - לעבור מהר כדי שלא ישימו לב למומיהם.

ומאידך ממשיך ואומר "וחיל ורעדה יאחזון" זה מתפרש על המלאכים הרעים שנבראו על ידי עשיית העבירות שלנו, שבימים אלו הם מפחדים שע"י התשובה ועקירת החטא, ייעקרו גם הם מן העולם, משום שהתשובה עוקרת מלבד החטא גם את המלאכים שנוצרו מהחטא, ולכן מפחדים על גורלם.

סגולה לפרנסה לראש השנה:

בספר סגולות ישראל (מערכת ר' אהרן ד"ר) כתב: סגולה לפרנסה שמעתי בשם אדמו"ר הרה"ק מהר"א מזידיטשוב ז"ל, שאמר, שיקנה לו כל אחד בערב ראש השנה סכין חדש וישחזנו והוא מסוגל לפרנסה על כל השנה, כך שמעתי מפי אנשים נאמנים ששמעו מפיו הקדוש ז"ל. ואפשר לפרש כוונתו כי סכין פגום רומז לס"מ כמש"כ בתיקונים תיקון כ"א, מאן סכין פגום דא סמ"א"ל ע"ל"ש. הרי שסכין קודם שהשחזו דהיינו בעוד שהוא פגום הוא בחינת ס"מ, ואחר כך כשמסיר ממנו את הפגימות דהיינו את האות מ' שהוא הרע שבסמ"א"ל שהוא מ' ד"מות" כמובא בזוה"ק נשאר סא"ל שהוא שם הקדוש גימטריא פא"י ראשי תיבות פ'ותח א'ית י'דך ובא"ת ב"ש הוא חת"ך שם הפרנסה, וזהו חותך חיים לכל חי. ע"כ.

וכן בספר ליקוטי מהר"ח מביא בשם אחד הקדושים שסכין חד הוא סגולה לפרנסה, והוא נותן טעם לזה, כי סכין שאינו חד גורם לפירורין ופירורין קשה לעניות.

מעלת הכנסת אורחים ביום ראש השנה:

יש חשיבות גדולה שיהיה לו אורחים ביום ראש השנה, כך כתב רבי אברהם חמווי בספרו בית דין (דף כה ע"ב): דע כי מה טוב ומה נעים שיבוא אורח בליל זה הביתה כי כמה מעלות טובות הם, אחת מחמת כי מזונותיו של אדם קצובים לו מתשרי ועד תשרי (ביצה טז). וכשרואים אורח בליל ראש השנה, קוצבים לו יותר, יען שהוא מכניס אורחים. שנית, כיון שהיום יום הדין ובמאזניים שוקלים העוונות והזכויות ובזכות האורח יזכה שידונו אותו לכף זכות. ועוד על ידי הכנסת אורחים ניצל ממלאך המות ומגזירות רעות כנזכר בזוה"ק (פרשת אמור דף קד.): בשעה שהקב"ה אוהב איזה אדם, שולח לו דורון, והוא אורח עני כדי שיזכה על ידו. וכשמכניסו וזוכה בו מושך על עצמו חוט של חסד מימין ונרשם על ראשו, וכאשר יש דין בעולם.

המזיק יזהר וישמור את אותו אדם ולכן מקדים הקב"ה לאדם מצוה שיזכה בה, וכאשר רצה הקב"ה להביא דין על סדום, זיכה בתחילה לאברהם אבינו וישגר לו דורון והם המלאכים שבאו לסעוד אצלו ובזכות זה הציל את לוט מתוך ההפיכה. ע"כ.

כמו כן הנביא בשמואל א' פרק כ"ה מספר, על נבל הכרמלי שהיה עשיר גדול והיה לו "צאן שלשת אלפים ואלף עזים", והיתה זו עונת הגז, והמנהג היה שבזמן הגז עורכים משתה ופותחים את הלב והיד לכל דורש, ודוד חשב כי בעת שמחתו ייטב לבו להטיב לדוד ואנשיו. אך נבל היה קמצן ולא נהג כך, ואפילו לא כלפי אנשים רעבים הנוודים במדבר ושומרים על צאנו ועל אנשיו.

לשמע תשובתו הפוגעת והמבזה של נבל וקמצנותו, שאפילו מים לא נתן להם, הפכו נערי דוד מיד את פניהם והסתלקו מבלי לברכו לשלום. הם שבו אל דוד וסיפרו לו את דברי נבל. ומאחר שדוד כבר היה ידוע בישראל כמלך (שאפילו אנשי מלך גת אמרו למלכם: הלא זה דוד מלך הארץ...), ונבל ביזה את המלך וקראו "עבד", לכן נחשב נבל כמורד במלכות ודינו: מיתה. "ויאמר דוד לאנשיו: חגרו איש את חרבו. ויחגרו איש את חרבו ויחגרו גם דוד את חרבו, ויעלו אחרי דוד כארבע מאות איש".

אחד הנערים של נבל שהיה נער נבון וירא ה' פונה אל אבגליל אשת נבל ומספר לה את אשר קרה, על שליחי דוד אשר הגיעו מהמדבר וברכו את נבל לשלום, והוא גער בהם, השיב את פניהם ריקם והבריחם בדבריו הרעים, ועכשיו הם הולכים להורגו.

אבגליל רוכבת על החמור בלילה ויורדת בסתר ההר, והנה היא פוגשת את דוד ואנשיו היוורדים לקראתה. דוד אומר ששמר במדבר על כל אשר לנבל ולא נפקד ממנו מאומה ונבל השיב לו רעה תחת טובה, לכן עד הבוקר לא ישאר בחיים אפילו אחד הזכרים אשר לנבל.

כאשר רואה אביגיל את דוד היא ממחרת לרדת מעל החמור ומבקשת מדוד שלא יקפיד ולא ישים לבו אל נבל כיון שנבל הוא איש בליעל, זה טבעו וכשמו כן הוא "נבל שמו ונבלה עמו". ואכן היא מצליחה לשכנע את דוד המלך לבל יהרוג את נבל.

אבל מסיים הנביא ואומר: "ויהי כעשירת הימים ויגף ה' את נבל, וימת".

אומרים חז"ל שעשירת ימים הללו היו עשרת ימי תשובה שנתנו לו את האפשרות לחזרה בתשובה ולא ניצל זאת. מוסיף ואומר הזוה"ק שעונשו של נבל הכרמלי היה מחמת שלא הכניס אורחים, וכל זה נגרם לו רק מחמת שלא הסכים להכניס אורחים, ממילא נבין עד כמה חשובה מצוה זו על אחת כמה וכמה ביום ראש השנה.

וכתב הגאון רבי אליעזר פאפו זצוק"ל בספרו אלף המגן סימן תקפ"ג, שהמכניס אורחים ביום ראש השנה נחשב לו כאילו התפלל כל תפילותיו בכוונות האר"י הקדוש.

להתענג בתענוגים

שיעורי הרב איתי בן אהרן שליט"א

0772618021

לשמיעת שיעורים על חודש אלול וראש השנה שלוחה: 2241